

УДК 343.985:159.9

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-2\(2\)-367-378](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-2(2)-367-378)

Галустян Олена Аркадіївна кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень, Національна академія внутрішніх справ, Солом'янська площа, 1, Київ, 03035, <https://orcid.org/0000-0003-2898-2387>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОФАЙЛІНГУ В СЛІДЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Сьогодні у ході провадження слідчих (розшукових) дій використання інформації про особистість правопорушника відбувається здебільшого як суб'єктивне відтворення спогадів потерпілого чи свідків, що надає можливість скласти лише орієнтовний словесний портрет.

В оптимізації цього процесу важливу роль відіграє повноцінне застосування сучасних досягнень науки і техніки, які становлять зміст категорії спеціальних знань, до яких відноситься метод профайлінгу.

В статті здійснено комплексне системне узагальнення теоретико-методологічних та історичних засад дослідження особистості правопорушника. Автором визначені історичні витоки вивчення особистості правопорушника в традиційних кримінально-правових та психологічних дослідженнях; проаналізовано та узагальнено сучасні наукові підходи дослідження особистості правопорушника; визначено сучасний стан та перспективи використання технологій профайлінгу в слідчій діяльності. Технології профайлінгу включають в себе широкий спектр методів, серед основних можна назвати метод психолінгвістичного аналізу тексту, застосування комп'ютерних баз даних з типології злочинців та злочинів: ViCAP, ViCLAS, CATCHEM, «Rigel», а також географічне профілювання та статистична модель створення психологічного портрета, що ґрунтуються на аналізі та оцінці інформації щодо сукупності та деталей різних факторів злочинності; методика визначення маркерів злочинів, що піддаються математичному аналізу та виводяться певні закономірності тощо.

В результаті автором узагальнено різні підходи щодо вивчення особистості правопорушника в окремих науках та на цій основі зроблено методологічно важливий висновок, що метод профайлінгу у вченні про особистість правопорушника спирається на теоретичні та практичні положення широкого спектру наук.

Ключові слова: слідча діяльність, слідчі (розшукові) дії, профайлінг, психологічний портрет злочинця, психологічне профілювання.

Galustian Olena Arkadiyivna Senior Research Fellow, PhD, Scientific Laboratory on Psychological Support and Psychophysiological Research of the National Academy of Internal Affairs, Solomyanska Square, 1, Kyiv, 03035, <https://orcid.org/0000-0003-2898-2387>

THEORETICAL, METHODOLOGICAL AND HISTORICAL ORIGIN OF THE APPLICATION OF PROFILING IN INVESTIGATIVE ACTIVITIES

Abstract. Today, in the course of investigative (search) actions, the use of information about the identity of the offender occurs mostly as a subjective reproduction of the memories of the victim or witnesses, which makes it possible to draw up only an approximate verbal portrait.

In the optimization of this process, an important role is played by the full application of modern achievements of science and technology, which constitute the content of the category of special knowledge, to which the profiling method belongs.

The article provides a comprehensive systematic generalization of the theoretical, methodological and historical foundations of the study of the personality of the offender. The author has determined the historical origins of the study of the offender's personality in traditional criminal law and psychological research; modern scientific approaches to the study of the offender's personality are analyzed and summarized; the current state and prospects of using profiling technologies in investigative activities are determined. Profiling technologies include a wide range of methods, the main ones include the method of psycholinguistic text analysis, the use of computer databases on the typology of criminals and crimes: ViCAP, ViCLAS, CATCHEM, «Rigel», as well as geographic profiling and a statistical model for creating a psychological portrait, which are based on the analysis and evaluation of information on the totality and details of various crime factors; the method of determining the markers of crimes that are subject to mathematical analysis and certain regularities are deduced, etc.

As a result, the author summarized various approaches to the study of the personality of the offender in certain sciences and on this basis made a methodologically important conclusion that the method of profiling in the study of the personality of the offender is based on theoretical and practical provisions of a wide range of sciences.

Keywords: investigative activity, investigative (search) actions, profiling, psychological portrait of a criminal, psychological profiling.

Постановка проблеми. У процесі розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, виникає низка проблемних питань, що

потребують використання сучасних технологій. Однією з таких технологій, здатних допомогти правоохоронцям, у тому числі слідчим, у їх професійній діяльності є профайлінг.

Термін профайлінг (від англ. «profile») – це технологія оцінки та прогнозування поведінки людини за допомогою аналізу найбільш інформативних ознак: характеристик зовнішності, невербальної та вербальної поведінки тощо.

Під профайлінгом також розуміють практику поліції, за якої певний набір характеристик (профілів) використовують для пошуку та затримання особи, яка вчинила злочин (кримінальний профайлінг), чи для виявлення осіб, які, ймовірно, причетні до злочинної діяльності (поведінковий профайлінг) [1, с.13]. Обидва напрями профайлінгу – кримінальний та поведінковий, актуальні для слідчої діяльності та мають забезпечити високоефективний системний підхід до проблеми розкриття, розслідування та запобігання будь-якої протиправної дії. Цим було зумовлено вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти складання психологічного портрету правопорушника, оцінки достовірності показань допитуваних осіб, визначення їх психоемоційних станів та намірів у професійній діяльності співробітників правоохоронних органів висвітлювали такі зарубіжні та українські учені як Андросюк В.Г., Барко В.І., Волинський-Басманов Ю.М., Пол Екман, Еріашвілі Н.Д., Ірхін Ю.Б., Коновалова В.О., Костицький М.В., Лабунська В.А., Лурія О.Р., Максименко С.Д., Медведєв В.С., Синьов В.М., Татенко В.О., Цветков В.Л., Шепітько В.Ю. та багато інших психологів, кримінологів та криміналістів.

Проте, у наявних дослідженнях питанням теоретико-методологічного підґрунтя та простеження історії практики застосування методу профайлінгу не достатньо приділялося уваги.

Мета статті. Дослідити історію та практику застосування технологій профайлінгу, потенційних можливостей різних теоретичних концепцій профайлінгу для подальшого використання отриманих результатів в слідчій діяльності.

Виклад основного матеріалу. Історія вмінь, які іноді називають «створенням портрету», «профілюванням» налічує багато років. Перша спроба профілювання правопорушників була здійснена ще у 1876 році, коли італійський кримінолог, лікар та психіатр Чезаре Ломброзо (Cesare Lombroso, 1835-1909) опублікував свою роботу «Злочинна людина». У своїй видатній праці вчений стверджував про наявність певних фізіогномічних характеристик, притаманних «вродженому злочинцю», котрі істотно відрізняються від характеристик нормальної людини. Він навіть підкреслював ідею вродженості самих типів злочинців (зłodіїв, гвалтівників, убивць, шахраїв).

Чезаре Ломброзо виділив чотири типи злочинців: 1) природжених; 2) випадкових; 3) по пристрасті; 4) душевнохворих. Для кожного із зазначених типів вченим були виокремлені характерні особливості будови черепа, рис обличчя, що дозволяло виявити їх серед інших людей з метою ізоляції від суспільства та навіть фізичного знищення.

Досліджуючи антропологічні властивості злочинців як такі, що спадково передаються, Ломброзо порівнює злочинця з дикуном, відзначаючи в них спільні риси (брак моральності, розвиненого мислення тощо). Це була своєрідна теорія атавізму особистості злочинця, до якої вчений ще додав ознаки епілепсії та морального божевілля [2, с.364]. Незважаючи на те, що дана концепція зазнала гострої критики з боку криміналістів та антропологів, – це була перша спроба знайти наукове підґрунтя ідеї прогнозування злочинів та злочинців.

У 1879 році французький поліцейський, юрист та біометричний дослідник Альфонс Бертільон (Alphonse Bertillon, 1853-1914) розробив метод антропометрії, який згодом отримав назву «бертільонаж», сутність якого полягала у вимірюванні різних частин тіла: зросту, діаметру голови, довжини тіла, кінцівок, розміру стоп тощо. Отримані дані заносилися вченим в спеціальну антропометричну картку, у якій також зазначалися колір райдужної оболонки лівого ока та особливі прикмети (рубці, плями, пухлини, дефекти пальців, татування тощо). Згодом систему вимірювання людини А. Бертільон доповнив впізнавальною (сигналетичною) фотозйомкою, тобто фотографуванням особи в анфас, правий профіль та $\frac{3}{4}$ оберту голови в обидва боки.

У 1882 році цей метод був запроваджений у Франції в повсякденну поліцейську практику. Завдяки новому методу, А. Бертільону вдалося ідентифікувати чималу кількість злочинців [3]. Крім цього А. Бертільон запропонував складати зі слів очевидців злочину «портрет» злочинця, використовуючи для цього спеціальну термінологію, що забезпечувало однозначне розуміння ознак зовнішності людини. Так виник метод «словесного портрету», який досі використовується у слідчій, оперативно-розшуковій та експертній практиці.

Вперше розглядати особистість злочинця під кутом зору вчинених ним правопорушень, запропонував австрійський юрист, кримінолог, засновник криміналістики, один з фундаторів кримінальної психології Ганс Гросс (Hans Gross, 1847-1915), якого по праву можна назвати засновником кримінального профайлінгу. Відповідно до його теорії, кожна дія є відображенням особливостей характеру людини, її думок, цінностей, переконань [4, с.296].

У своїй праці «Керівництво для судових слідчих, чинів жандармерії та поліції» (1893) вчений стверджував, що кожному злодієві притаманний певний характерний стиль поведінки, від якого він рідко відходить і якого він не в змозі

повністю позбутися. Вчений наголошував, що ця риса є настільки очевидною, що навіть аматор може визначити її без труднощів, проте, початківець не здатен групувати, диференціювати або використовувати те, що спостерігає.

Перший профіль злочинця було створено детективами, які вивчали особистість серійного вбивці Джека-різника (протягом 1880-х років наводив жах на мешканців Уайтчепеля (району Лондона). Поліцейський хірург Томас Бонд проводив комплексне дослідження результатів вбивств, під час яких він намагався відтворити обставини злочинів та інтерпретувати модель поведінки злочинця; він запропонував використовувати поняття «профіль» – характер особистості злочинця [5, с.36].

Німецький психіатр та психолог Ернст Кремчер (Ernst Kretschmer, 1888-1964) досліджував взаємозв'язок між будовою (конституцією) тіла людини та її схильністю до протиправної поведінки. Вчений виділив чотири конституціональних типи і, як наслідок, найбільш вірогідні моделі протиправної поведінки: 1) астенична будова тіла – схильність до крадіжок, шахрайства; 2) атлетична будова тіла – схильність до насильницьких злочинів; 3) пікнічна будова тіла – схильність до шахрайства, але також можливе застосування насилля; 4) змішаний тип – схильність як до злочинів проти суспільства, так й до насильницьких злочинів [4, с. 296].

Американський лікар, психолог Уільям Шелдон (William H. Sheldon) також стверджував, що існує тісний зв'язок між типом будови тіла людини та її темпераментом. Свою теорію вчений перевіряв на звичайних учнях коледжу, неповнолітніх правопорушниках і дійшов висновку про наявність зв'язку між мезоморфним типом будови тіла і злочинністю.

Конституційна типологія У. Шелдона виглядає таким чином:

1. Ендоморфний тип – з великим животом, значними жировими відкладеннями на плечах і стегнах, слабкими кінцівками. За характером вони товариські і поступливі, привітні, полюбляють комфорт, легко проявляють свої почуття. У складних ситуаціях потребують спілкування. Не люблять напруги, а в стані сп'яніння стають чутливими і м'якими.

2. Мезоморфний тип – могутня статура, груди «колесом», квадратна голова, широкі долоні і ступні. Такі люди неспокійні, нерідко агресивні, полюбляють пригоди. Досить потайливі у почуттях і думках. У поставі й діях цей тип людей проявляє впевненість; складні життєві ситуації прагнуть вирішувати поведінково, через зміну світу навколо себе. У стані сп'яніння такі люди настирливі й агресивні.

3. Ектоморфний тип – худорлявий і високий, зі слабо розвиненими внутрішніми органами, худорлявим обличчям, вузькою грудною клітиною, тонкими довгими кінцівками. Це люди загальмовані й інтровертні, нетовариські, потайливі. У їхній поставі відчувається скутість. У важких ситуаціях схильні до

самотності. Найпродуктивнішим і щасливим для них переважно виявляється пізній період життя. Під дією алкоголю практично не змінюють своєї звичної поведінки і стану.

Типологію У. Шелдона вважають найбільш обґрунтованою і статистично підтвердженою серед конституційних типологій, а проведене ним дослідження стало вагомим внеском у спробі передбачити особистість злочинця та протиправну поведінку [6].

У 50-х р.р. ХХ ст. психологічний профайлінг як метод криміналістики використав американський психіатр та кримінолог Джеймс Бруссел (James A. Brussel, 1905-1982). Слідчі поліції Нью-Йорку звернулися до нього по допомогу у зв'язку з розслідуванням серії вибухів у різних районах міста, які були вчинені протягом 1946-1956-х рр. Вивчивши матеріали справ, фотографії з місць подій, листи злочинця, які той регулярно відправляв в міські газети з повідомленням про свої наміри вчинити злочин, Д. Бруссел склав максимально точний психологічний профіль особистості злочинця. Так поліція затримала Джорджа Метескі – «Божевільного бомбера». Поліцейські були вражені тим, наскільки складений профіль збігся з психологічними і зовнішніми особливостями злочинця [7, с. 48-52; 8]. Застосований Д. Брусселом метод згодом отримав назву «психолінгвістичний аналіз тексту».

Після роботи Джеймса Бруссела, на початку 1970-х р.р. аналітики Федерального бюро розслідувань (ФБР) США почали систематично застосовувати надбання психологічної науки щодо профілювання злочинів та злочинців. У 1974 році у ФБР був створений науковий відділ поведінкового аналізу (the FBI's Behavioral Science Unit (BSU)) [9], метою якого було вивчення серійних випадків зґвалтування та вбивств. Першими спеціалістами-профайлерами цього відділу були Ховард Тетен (Howard Teten) та Піт Муллани (Pat Mullany), до яких у 1975 році приєдналися Роберт Ресслер (Robert Ressler), агент Джон Дуглас (John Douglas) – «батько» профайлінгу та інші. Спільними зусиллями вищезазначених спеціалістів проводилася розробка нового методу розкриття злочинів за допомогою складання психологічного портрета. Новий метод отримав назву «психологічний профіль» або «психопрофілювання». Вперше з'явився термін «профайлінг», а людину, що займається складанням таких профілів, стали називати «профайлер». Саме цей період часу можна визначити як початок історії сучасного профайлінгу, а вищезазначених фахівців – піонерами профайлінгу [8].

Новий метод був впроваджений в практичну діяльність ФБР, а при Національній академії ФБР США були відкриті курси з кримінальної психології (FBI Applied Criminal Psychology) для агентів ФБР.

Модель ФБР (США) заснована на комп'ютерній базі даних, що використовує типологію злочинців. Дана модель вимагає великого обсягу

інформації по розслідуваному злочину, – складений профіль може відобразити великий ряд припущень, що стосуються характеристики правопорушника. Для створення профілю підключають вже досвідчених навчених фахівців.

У 1979 році керівництво ФБР призначило Джона Дугласа головою програми досліджень «Особистісно-злочинне профілювання» і вже у 1984 році він організував Національний центр аналізу насильницьких злочинів (National Center for the Analysis of Violent Crime (NCAVC) при Академії ФБР (Куантіко, штат Вірджинія). Основне завдання цього центру – ідентифікація та відстеження серійних вбивць.

У вересні 1979 року професор Сиракузького університету Мюррей С. Майрон у співавторстві з Джоном Дугласом у Бюлетні ФБР опублікували статтю «Аналіз погроз – психолінгвістичний підхід». Психолінгвістичний підхід становить невід’ємну складову методу профайлінгу.

Сутність психолінгвістичного методу полягає у тому, що експерт-психолінгвіст отримавши повідомлення або іншу комунікацію, вводить її у комп’ютер. Кожне слово, фраза, пауза, кома автоматично сканується комп’ютером та відноситься до однієї з численних категорій. Ці категорії, які встановлені емпіричним шляхом, мають важливе значення у характеристиці погрози. Крім того, комп’ютер співставляє та розраховує такі елементи як пунктуація, орфографічні помилки, «запинки» у мовленні, структуру речення.

який підписував свої звернення у газети як «Син Сема» [9, с.55].

Завдяки застосування на початку розслідування психолінгвістичного аналізу тексту як методу ідентифікації особи злочинця вдалося скласти точний профіль кілера. Складений професором Майроном профіль Берковіца вражаючі співпав з оригіналом щодо зросту, ваги та навіть того, що злочинець не жив з матір’ю (нерідна мати кілера померла, коли Берковіцу було 14 років). Також Майрон спрогнозував, що злочинець буде продовжувати нападати на молодих та привабливих жінок доки поліція не затримає його та навіть те, що він не буде чинити опір (саме так й сталося).

Таким чином, програма психологічного кримінального профайлінгу отримала визнання з боку правоохоронних органів США та інших країн.

Наприкінці 70-х р.р. XX ст. технологія профайлінгу почала активно застосовуватися ізраїльською авіакомпанією «Ель Аль». Ця технологія була орієнтована на зменшення ймовірності появи можливих ризиків, пов’язаних з авіаперевезеннями пасажирів та застосовувалась під час передпольотного догляду. Зазвичай це був комплекс запитань, метою яких було виявлення нестандартних реакцій пасажирів на прості питання. В цій технології використовувався невеликий набір базових психологічних паттернів (стереотипів поведінки), й сама процедура більше була схожа на психологічне тестування.

У 1984 році ця методика була змодельована в англomовному варіанті компанією ICTS та стала використовуватись службами авіаційної безпеки у більшості європейських країн та США.

У цей же час «Пол Екман Груп» (компанія, яка вивчає емоційні експресії) розробила ряд комп'ютерних програм, що дозволяє зчитувати емоційні стани людини. Спеціальні програми, створені американським психологом Полом Екманом, стали активно застосовуватися не тільки в аеропортах США, але й в інших структурах, задіяних у забезпеченні безпеки держави [5].

Все це дозволило профайлінгу перейти на інший рівень розвитку та поступово інтегрувати в різні види професійної діяльності.

З метою підвищення ефективності слідчої діяльності, у 1985 році за участі Роберта Ресслера при Національному центрі аналізу насильницьких злочинів була створена єдина національна база даних ViCAP (The Violent Criminal Apprehension Program), яка працює до теперішнього часу. Програма складається з доступної on-line бази даних для правоохоронних органів, яка дає можливість пов'язати схожі вбивства, напади на сексуальному ґрунті, зниклих безвісти осіб і невпізнані рештки людей, які можуть бути розпорошені географічно та вчинені у різний час. Така програма дозволяє слідчим зіставляти інформацію і спрямовувати свої зусилля на потенційно пов'язані злочини. За даними ФБР, понад 5000 співробітників правоохоронних органів використовували ViCAP [10].

Схожа за функціями програма Violent Crime Linkage System (ViCLAS), концепцію якої розробив та впровадив у практичну діяльність відомий австрійський спеціаліст у галузі кримінальної психології та поведінкового аналізу Томас Мюллер (Tomas Muller). Наразі ця комп'ютерна система збору та аналізу даних про вбивства та злочини на сексуальному ґрунті впроваджена в практичну діяльність правоохоронних органів багатьох держав світу [8].

Відомий канадський фахівець, доктор наук в галузі криминології Россмо Кім (D. Kim Rossmo), який служив у поліції у 1978-2001 рр., створив географічну модель визначення просторової поведінки серійного вбивці та став засновником відділу географічного профілювання Департаменту поліції Ванкувера (1995 р.).

Географічна модель Д. К. Россмо (Канада) або географічне профілювання – це система стратегічного управління інформацією, що ґрунтується на аналізі та оцінці всієї сукупності і окремих деталей місця злочину, оцінкою потерпілого та інших доказів, спрямована на підтримку серійних насильницьких кримінальних розслідувань.

Дана модель не тільки безпосередній спосіб побудови психологічного портрета, але допомога у створенні профілю невідомого злочинця: географічний профіль допомагає уточнити психологічний портрет, фокус його застосування і

збільшити його корисність шляхом аналізу різних факторів злочинності та елементів навколишнього середовища.

Серед сучасних вчених, які здійснили суттєвий внесок у розвиток методу психологічного профілювання також слід відмітити англійського психолога Девіда Кантера (David Canter). Саме ним була розроблена багатомірна структура злочинної поведінки та загальна психологічна типологія злочинців.

Статистична модель Д. Кантера (Великобританія) для створення психологічного портрета використовує емпіричні дані, зібрані за довгі роки. Така база даних дуже корисна для розслідування кримінальних правопорушень, так як дозволяє порівняти наявність схожих ознак щодо місця, часу злочину, способу його вчинення та інших особливостей раніше розкритих кримінальних проваджень з розслідуваними.

Статистичний підхід до аналізу кримінального профілювання бере свій початок від створення бази даних САТСНЕМ щодо вбивств дітей на сексуальному ґрунті і викрадень у Великобританії з 1960 року. Він опрацьовує модель географічного профілювання, яка б дозволила передбачати дії злочинця та його вірогідне місцезнаходження. Особлива увага приділяється аналізу таких факторів: особливості вибору жертви; час та місце вчинення злочину; характеристика особистості злочинця, наявність кримінального досвіду, судимостей тощо; способи маскуванню та приховування слідів злочину (обізнаність у техніках та процедурах криміналістики тощо) [8].

На основі даної моделі була розроблена комп'ютерна програма «Ригель» («Rigel»), що дозволяє виходячи з аналізу ряду місць, пов'язаних з вчиненням серійних вбивств (місце зустрічі з жертвою, місце нападу, місце викиду тіла), побудувати ймовірнісну карту, що вказує на місцезнаходження злочинця.

В активному розвитку методологічних основ методу психологічного профілювання спільно з Д. Дугласом, Р. Расселом бере участь відомий американський фахівець в галузі кримінальної та юридичної психології Кетрін Рамсленд (Katherine Ramsland). Серед її основних наукових праць, присвячених зазначеній проблематиці слід відмітити «The Criminal Mind, A Writer's Guide to Forensic Psychology» (2002), «Inside the Minds of Serial Killers» (2006), «The Forensic Psychology of Criminal Minds» (2010) тощо [8].

У радянський період впровадження в практику психологічних портретів з метою пошуку злочинців розпочалося з 90-х років ХХ ст.

Протягом 1978-1990 р.р. в Ростовській області було вчинено понад 50 жорстоких вбивств, які згодом були поєднані слідчими у серію злочинів з одним виконавцем. Як й у випадку з нью-йоркським «Божевільним бомбером» правоохоронці звернулися за допомогою до психіатра, професора О.О. Бухановського для складання психологічного портрету особистості ймовірного злочинця. У результаті дворічної кропіткої роботи у 1986 році

психіатр склав «проспективний портрет злочинця», використання якого дозволило правоохоронцям встановити та затримати маніяка Чикатило [11].

Українська криміналістична школа почала зароджуватися у процесі пошуків сексуального маніяка Юрія Кузьменка на прізвисько «Елвіс», який орудував з 2006 по 2009 роки під Києвом (13 доведених убивств, за 206 епізодами злочинної діяльності його вину не доведено). До її складу увійшли слідчі, експерти-криміналісти, медики, психологи.

Професор криміналістики Донецького юридичного інституту МВС України, доктор юридичних наук Олексій Одерій та доктор медичних наук, психіатр Владислав Седнев виявили слабкі місця в старих таблицях, психолог-криміналіст Юрій Ірхін склав десятки психологічних портретів. Так в Україні, починаючи з 2009 року, на базі Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру (ДНДЕКЦ) було розроблено методику визначення маркерів серійності при розслідуванні вбивств.

Методика визначення маркерів серійності при розслідуванні вбивств (О. Одерій, В. Седнев, Ю. Ірхін) полягає у тому, що на основі роботи з конкретними кримінальними провадженнями, конкретними злочинцями виявляються певні критерії (маркери), які дозволяють скласти психологічний портрет вбивці. Потім ці маркери накладаються на велику базу даних (кримінальних проваджень), піддаються різним видам математичного аналізу і виводяться закономірності.

Автоматизована система пошуку серійних вбивць була затверджена на рівні МВС України у 2013 році. З метою її запуску були закуплені сервери в ДНДЕКЦ. Планувалось введення в штат експертної служби МВС України посад експертів-психологів (одна особа на область), які протягом тижня повинні були відслідковувати інформацію щодо вбивств, заповнювати форму (певні маркери картини слідів, наявність зброї, карту тілесних пошкоджень тощо) та передавати її на сервер для подальшого аналізу. Потрібно було створити програму, завдяки якій слідчий зміг би ввести в комп'ютер деяку кількість даних з місця злочину і отримати інформацію про те, чи відбувалося щось подібне раніше; покрокову інструкцію подальших дій для розкриття злочину. Однак у 2015 році дослідницька група розпалась і зараз в Україні відсутня автоматизована система, яка б зводила в єдине інформацію про вбивства в різних регіонах [12, 13].

Висновки. Отже, результати здійсненого теоретико-методологічного та історичного аналізу застосування технологій профайлінгу в слідчій діяльності дозволяють констатувати таке:

1. Починаючи з кінця ХІХ століття вченими здійснюються продуктивні спроби пояснити злочинну поведінку людини.
2. Застосування психологічного профілювання з 1970-х р.р. стало невід'ємною складовою розкриття та розслідування злочинів.

3. Прикладна актуальність застосування технологій профайлінгу в слідчій діяльності вбачається при складанні психологічного портрету ймовірного злочинця; психолінгвістичного аналізу тексту; висуванні версій по злочину; розкритті злочину по «гарячих слідах», а також з метою визначення психоемоційних станів та намірів особи, з якою слідчому доводиться взаємодіяти тощо.

4. Перспективами подальших досліджень вбачаємо в розробці інформативних моделей злочинів та типових профілів їх розслідування на основі алгоритмізації слідчої діяльності із застосуванням комп'ютерних технологій.

Література:

1. Проблематика етнічного профайлінгу в діяльності поліції: аналіз сучасної західної літератури : наук.-практ. вид. / за заг. ред. Дж. Перлина. Львів : Астролябія, 2011. – 632 с.
2. Романець В.А. Історія психології XIX – початку XX століття : навч. посіб. Київ : Вища шк., 1995. – 614 с.
3. Идентификация Бертильона : система, которая позволила 30 лет эффективно ловить преступников. URL : <https://pikabu.monster/post/5357348-content>
4. Ениколопов С.Н., Ли Н.А. Психологические особенности криминального профайлинга. *Психологическая наука и образование*. 2007, № 5. С.295-299.
5. Калюга К.В. Особа злочинця як об'єкт криміналістичного дослідження: сучасний стан та перспективи розвитку : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09 / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2021, 474 с.
6. Палій А.А. Диференціальна психологія. URL : <https://symboldrama.if.ua/wp-content/uploads/2020/03/a.a.-palij-dyfyrencziana-psyhologiya.pdf>
7. Образцов В.А., Богомолова С.И. Криминалистическая психология: методы, рекомендации, практика раскрытия: учеб. пособ. – М., 2002. URL : <http://yurpsy.com/files/lica/brussel.htm>
8. Галустян О.А., Захаренко Л.М., Мотлях О.І. Технології профайлінгу в слідчій діяльності : метод. рекоменд. Київ. 2019. 45 с.
9. Козлов Ф.В., Фефелов П.К. Психолінгвістический анализ текста как метод распознавания преступника. *Организационное, процессуальное и криминалистическое обеспечение уголовного производства*: матер. VI междунар. научн. конфер студентов и магистров (Симферополь, 15 дек. 2017). – Симф., 2017. С. 54-55.
10. National Center for the Analysis of Violent Crime (NCAVC) /Investigative & Operations Support /Critical Incident Response Group (CIRG) II Federal Bureau of Investigation. URL : <https://www.fbi.gov/services/cirg>
11. «Проспективный портрет» серийного убийцы. Как психиатр Александр Бухановский поймал Андрея Чикатило. URL : <https://knife.media/get-chikatilo/>
12. Фионик Дм. Откуда берутся серийные убийцы: где полиция прячет трупы. *Антикор*. 04 янв. 2019. URL : https://antikor.com.ua/articles/279090-otkuda_berutsja_serijnye_ubijtsy_gde_politsija_prjachtet_trupy
13. Фионик Дм. Откуда берутся серийные убийцы. Операция «Упырь»: как ловили харьковского душителя. *Украина криминальная*. 2 ноябр. 2018. URL : <https://cripo.com.ua/gangsters/otkuda-berutsya-serijnye-ubijtsy-operatsiya-upyr-kak-lovili-hartsyzskogo-dushitelya/>

References:

1. Dzh. Perlyna (Eds.). (2011). Problematyka etnichnoho profailinhu v diialnosti politsii: analiz suchasnoi zakhidnoi literatury [Issues of ethnic profiling in police activity: analysis of modern Western literature]. Lviv : Astroliabiiia [in Ukrainian].
2. Romanets, V.A. (1995). Istoriiia psikhologii XIX – pochatku XX stolittia : navch. posib. [History of psychology of the 19th - early 20th centuries: teaching. manual]. Kyiv : Vyshcha shk. [in Ukrainian].
3. Identifikacija Bertil'ona : sistema, kotoraja pozvolila 30 let jeffektivno lovit' prestupnikov [Bertillon identification: a system that allowed 30 years to effectively catch criminals]. Retrieved from : <https://pikabu.monster/post/5357348-content> [in Russian].
4. Enikolopov, S. N. & Li N. A. (2007). Psihologicheskie osobennosti kriminal'nogo profajlinga [Psychological features of criminal profiling]. *Psihologicheskaja nauka i obrazovanie*, 5, 295-299 [in Russian].
5. Kaliuha, K.V. (2021). Osoba zlochynsya yak ob'iekt kryminalistychnoho doslidzhennia: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [The person of the criminal as an object of forensic research: current state and prospects for development]. *Doctor's thesis*. Zaporizhzhia : Klasychnyi pryvatnyi universytet [in Ukrainian].
6. Palii, A. A. (n.d.). Dyferentsialna psikhologiiia [Differential psychology]. Retrieved from : <https://symboldrama.if.ua/wp-content/uploads/2020/03/a.a.-palij-dyfyrencziana-psyhologiya.pdf> [in Ukrainian].
7. Obrazcov, V. A. & Bogomolova, S. I. (2002). Kriminalisticheskaja psihologija: metody, rekomendacii, praktika raskrytija [Forensic psychology: methods, recommendations, practice of disclosure]. Moskva. Retrieved from : <http://yurpsy.com/files/lica/brussel.htm> [in Russian].
8. Halustian, O. A. & Zakharenko, L. M. & Motliakh, O.I. (2019). Tekhnologii profailinhu v slidchii diialnosti : metod. rekomend [Profiling technologies in investigative activity : method. recommendation]. Kyiv [in Ukrainian].
9. Kozlov, F. V. & Fefelov, P. K. (2017). Psiholingvisticheskij analiz teksta kak metod raspoznaniya prestupnika [Organizational, procedural and forensic support for criminal proceedings]. *Organizacionnoe, processual'noe i kriminalisticheskoe obespechenie ugolovnoho proizvodstva: mater. VI mezhdunar. nauchn. konfer studentov i magistrrov* Psycholinguistic text analysis as a method of recognizing a criminal. Simferopol', 54-55 [in Russian].
10. National Center for the Analysis of Violent Crime (NCAVC) /Investigative & Operations Support /Critical Incident Response Group (CIRG) II Federal Bureau of Investigation. Retrieved from : <https://www.fbi.gov/services/cirg>
11. «Prospektivnyiy portret» seriynogo ubiytsyi. Kak psihiatr Aleksandr Buhanovskiy poymal Andriya Chikatilo [«Prospective portrait» of a serial killer. How psychiatrist Alexander Bukhanovsky caught Andrei Chikatilo]. Retrieved from : <https://knife.media/get-chikatilo/> [in Russian].
12. Fionik, Dm. (2019). Otkuda berutsya seriynnye ubiytsyi: gde politsiya pryachet trupyi [Where serial killers come from: where the police hide the corpses]. *Antikor*. Retrieved from : https://antikor.com.ua/articles/279090-otkuda_berutsja_serijnye_ubijtsy_gde_politsija_prjachet_trupy [in Russian].
13. Fionik, Dm. (2018). Otkuda berutsya seriynnye ubiytsyi. Operatsiya «Upyir»: kak lovili hartsyzskogo dushitelya [Where do serial killers come from? Operation "Ghoul": how the Khartsyz strangler was caught]. *Ukraina kriminalnaya*. Retrieved from : <https://cripo.com.ua/gangsters/otkuda-berutsya-serijnye-ubijtsy-operatsiya-upyr-kak-lovili-hartsyzskogo-dushitelya/> [in Russian].